

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-18>

УДК 338.48

**ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕГРАЦІЇ
ЕКСКУРСІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА РІВНЕ
У МЕРЕЖУ КУЛЬТУРНИХ МАРШРУТІВ РАДИ ЄВРОПИ**

**PROSPECTS FOR INCORPORATING
THE TOURISM POTENTIAL OF THE CITY OF RIVNE
INTO THE CULTURAL ROUTES NETWORK
OF THE COUNCIL OF EUROPE**

Виговський Дмитро Сергійовичкандидат політичних наук,
керівник,

ГО «Інститут досліджень соціального капіталу», м. Львів

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8550-6942>**Конарівська Оксана Богданівна**

кандидат економічних наук,

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1760-9264>**Яковишина Маргарита Сергіївна**

старший викладач кафедри туризму та готельно-ресторанної справи,

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0198-5812>**Vyhovsky Dmytro**

NGO «Institute of Social Capital Research», Lviv

Konarivska Oksana, Yakovyshyna Marharyta

National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

У статті підкреслено важливість розвитку міського культурного туризму, створення культурних маршрутів як унікальних екскурсійних пропозицій у містах та регіонах України. Культурні маршрути Ради Європи розглядаються як інструмент реалізації екскурсійного потенціалу міста. Зроблений відбір екскурсійних об'єктів м. Рівне, які в перспективі можна інтегрувати в тематичні культурні маршрути. У м. Рівне вже діють офіційні учасники культурного маршруту Ради Європи VIA REGIA. Наведено перелік видів екскурсій, які розробляються та проводяться різними установами м. Рівне. Підкреслюється, що на сприйняття цінностей спадщини здійснює значний вплив екскурсійна інформація, побудована згідно методики інтерпретації спадщини. Культурні маршрути є ідеальними туристичними продуктами для розвитку культурних, соціально-економічних та екологічних принципів розвитку дестинацій.

Ключові слова: екскурсійна діяльність, інтерпретація спадщини, культурні маршрути, сталий розвиток, туризм, членські внески.

Cultural routes can contribute to the restoration and promotion of cities, attract investors, and become a powerful tool for promoting and preserving common values and cultural identity of regions. There are significant prospects for expanding the network of cultural routes in Ukraine. Purpose: analysis of excursion sites of the city of Rivne with the aim of integration into the network of cultural routes of the Council of Europe. The materials for the publication were online tourism platforms and activity reports within the framework of the Cultural Routes program of the Council of Europe. Scientific methods of theoretical generalization and analysis were used in the research process. Ukraine has been a member of the Extended Partial Agreement on Cultural Routes since 2021 and currently already has official representations within 12 cultural routes. Ukraine's annual contribution to the budget of the Extended Partial

Agreement on Cultural Routes is 5,124 euros. During the war, individual associations decided to include notable Ukrainian sites in the Cultural Routes of the Council of Europe without paying a fee. The Rivne Regional Museum of Local History and the Municipality of Rivne are official participants in the Council of Europe cultural route VIA REGIA. This publication proposes a list of excursion sites in the city of Rivne, which in the future can be integrated into various thematic cultural routes. The excursion sites of the city of Rivne are memorable places (related to historical events), buildings and structures, memorial monuments, natural objects, museum exhibitions, and an archaeological monument (the Ostvytsia settlement). In terms of the degree of preservation, there are no fully preserved sites in the city of Rivne. There are only those that have survived to this day with significant changes, partially preserved and lost. In the city of Rivne, city walking tours, theatrical tours, and tours of the city's parks are popular. It is emphasized that the better perception of heritage values is significantly influenced by excursion information built according to the heritage interpretation methodology. Cultural routes are ideal tourism products for the development of cultural, socio-economic and environmental principles of destination development.

Keywords: excursion activities, heritage interpretation, cultural routes, sustainable development, tourism, membership fees.

Постановка проблеми. Нині світова спільнота приділяє значної уваги поширенню успішних практик сталого розвитку міст і регіонів. Туристична діяльність дедалі частіше використовується в якості інструмента вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем. Культурні маршрути здатні сприяти відновленню та промоції міст та залучати інвесторів. Вдало організована екскурсійна діяльність дозволить популяризувати місцеву історико-культурну і природну спадщину та збільшити потік туристів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На даний час спостерігається зростання кількості ініціатив з розвитку культурного туризму в межах програми «Культурні маршрути ради Європи». Зокрема, українськими та закордонними науковцями опубліковано значну кількість праць, в яких розглядається внесок культурних маршрутів у сталий туризм та соціально-економічний розвиток регіонів [1–3; 15–18]. Дафна Мартенс зробила аналіз семи культурних маршрутів Ради Європи в контексті вивчення на скільки ефективно європейські наративи забезпечують туристичний досвід та впливають на розуміння спільної спадщини [16]. Автори даної публікації розглядали перспективи розвитку в Україні окремих культурних маршрутів Ради Європи, зокрема: маршруту термальними містами, маршруту історичними садами та маршруту індустриальної спадщини [1; 2]. Значний внесок культурних маршрутів у розвиток міського культурного туризму підкреслили Рахіотіс Т. та Пулак П. [17]. Венг та ін. виявили, що туристи у супроводі екскурсовода більш глибоко усвідомлювали цінність спадщини, ніж ті, хто відвідували пам'ятки самотійно. Надбання культурної спадщини ефективніше інтерпретується екскурсоводом і важче сприймається без інтерпретації з гідом [18]. Методику інтер-

претації спадщини в екскурсійній діяльності активно вдосконалювали Л. Бек, Т. Кейбл та ін. [13]. Екскурсійну діяльність як засіб реалізації туристичного потенціалу історико-культурної спадщини Рівненщини розглянули Яковишина М. С. та Коротун С. І. [4]. У своїй публікації автори Лисюк Т., Терещук О. та Білецький Ю. пропонують в контексті європейських інтеграційних процесів розробляти інноваційні екскурсійні продукти замками й резиденціями історичної Волині [3]. Колектив українських авторів за даними туристичного порталу UA.IGotoWorld.com зробили аналіз територіальних відмінностей розвитку екскурсійного туризму в Україні в розрізі шести туристично-рекреаційних районів [12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На даний час залишається потреба в інтеграції екскурсійних об'єктів різних регіонів України до мережі культурних маршрутів Ради Європи.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз екскурсійного потенціалу м. Рівне та відбір перспективних екскурсійних об'єктів для включення до мережі культурних маршрутів Ради Європи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Матеріалом для публікації стали праці вітчизняних та зарубіжних авторів, присвячені культурним маршрутам, туристичні портали та звіти діяльності у рамках програми «Культурні маршрути» Ради Європи [7; 10; 14]. У процесі дослідження було використано наукові методи: теоретичного узагальнення та аналізу, логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Станом на 2025 рік у межах програми «Культурні маршрути Ради Європи» отримали сертифікацію 49 тематичних маршрутів, які ілюструють європейську пам'ять, історію та спадщину і сприяють інтерпретації різно-

манітності сучасної Європи [14]. Дані маршрути представляють собою інноваційні туристичні «продукти» не лише як фізичні шляхи, а й як мальовничі ландшафти, культурні артефакти та природні ресурси, що мають спільну тему та взаємну ідентичність. На нашу думку, культурні маршрути можуть стати потужним інструментом для просування та збереження спільних цінностей та культурної ідентичності міст та регіонів України.

Україна з 2021 року є членом Розширеної часткової угоди про культурні маршрути, а на даний час вже має офіційні представництва у межах 12 культурних маршрутів, зокрема: Паломницькі маршрути Сантьяго-де-Компостела, Шлях фінікійців, Європейські шляхи Моцарта, Європейський маршрут єврейської спадщини, VIA REGIA, Європейський маршрут історичних термальних міст, Європейський маршрут кераміки, Мережа модерну, Iter Vitis, Європейський маршрут промислової спадщини, Європейський маршрут історичних садів, Маршрут Леонардо да Вінчі [14]. На нашу думку, існують значні перспективи у розширенні мережі культурних шляхів на теренах нашої держави.

Варто зазначити, що ресурси Розширеної часткової угоди про культурні маршрути включають річні внески кожного учасника, що приєднується до неї, та внески від Європейського Союзу. Статутний комітет визначає щорічно суму обов'язкових внесків членів до Розширеної часткової угоди та шкалу внесків, згідно з якою ця сума повинна розподілятися між державами-учасницями [9]. У пояснювальній записці до проєкту Закону України «Про приєднання України до Розширеної часткової угоди про культурні маршрути» від 16.11.2020 зазначено, що річний внесок України до бюджету Розширеної часткової Угоди про культурні маршрути складає 5124 євро. Здійснювати сплату щорічного внеску передбачається за рахунок коштів Державного бюджету за КПКВК 3801170 «Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин» [8].

Подання на сертифікацію «Європейський культурний маршрут» може здійснюватись від імені юридичної особи, наприклад асоціації або об'єднання декілької організацій. Тому загальна координація сертифікованими маршрутами здійснюється в більшості випадків однією потужною асоціацією, офіційно

зареєстрованою відповідно до законодавства певної країни. Фінансування такої асоціації відбувається за рахунок внесків членів асоціації та за рахунок проєктів ЄС.

Необхідно підкреслити, що на знак солідарності з Україною та підтримки України окремі асоціації ухвалили рішення долучити визначні об'єкти нашої країни до Культурних маршрутів Ради Європи без сплати внеску. Зокрема, 22 вересня 2022 року Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України став повноправним членом Асоціації «Європейський маршрут історичних садів» (European Route of Historic Gardens – ERHG) без сплати членського внеску [5].

Культурні маршрути є ідеальними туристичними продуктами для розвитку культурних, соціально-економічних та екологічних принципів планування та розвитку дестинацій. За тематикою маршрутів видаються путівники, брошури, проходить безліч фестивалів, конкурсів, конференцій та інших ініціатив, які дозволяють відвідувачам відчути «живу» культурну спадщину. Культурні маршрути представляють географічну, ментальну подорож із цінностями, почуттями, емоціями та туристичним досвідом [15].

Планування культурних маршрутів передбачає інтеграцію визначних пам'яток з існуючою інфраструктурою за активної підтримки місцевими установами-учасниками, які створюють культурні та туристичні продукти для задоволення потреб туристів. На даний час до програми культурних маршрутів Ради Європи долучились кілька десятків учасників з України, серед яких є громадські організації та інституції культури, музеї, національні природні парки, міські ради, районні державні адміністрації, туроператори тощо.

Культурний туризм багатьма дослідниками визнаний рушійною силою, яка сприяє економічному розвитку країн та регіонів Європи, зміцнює європейську ідентичність та заохочує до транскордонної співпраці [15–18].

Інтеграція екскурсійних об'єктів в культурні маршрути значно підвищить екскурсійний потенціал різних регіонів України. У даній публікації зроблений аналіз екскурсійного потенціалу місто Рівне, де значну кількість пам'яток було зруйновано під час Другої світової війни або знищено радянською владою.

На рис. 1 схематично зображені види екскурсій, які проводяться різними закладами міста Рівне. Популярними є театралізовані екскурсії, екскурсії парками міста та міські пішохідні. Варто зазначити, що театралізовані

екскурсії від громадських організацій проводяться зрідка, в основному в межах презентації окремих грантових проєктів, або урочистого нагородження переможців конкурсів, святкування дня міста, а не на постійній основі.

У процесі відбору екскурсійних об'єктів ми орієнтувались на можливість розкриття теми культурних маршрутів Ради Європи, а також на їх пізнавальну цінність, популярність, незвичайність, збереженість та місцезнаходження. В якості екскурсійних об'єктів міста Рівне виступають пам'ятні місця (пов'язані з історичними подіями), будівлі і споруди, меморіальні пам'ятники, природні об'єкти, експозиції музеїв, пам'ятник археології (городище

Оствиця). За ступенем збереженості у місті Рівне відсутні повністю збережені об'єкти, є лише такі, що дійшли до наших днів із значними змінами, частково збережені та втрачені (палац Любомирських). Відібрані нами об'єкти мають різну історико-культурну та природну цінність.

У таблиці 1 нами згруповані перспективні екскурсійні об'єкти за тематикою сертифікованих культурних маршрутів Ради Європи.

Варто зазначити, що у м. Рівне вже діють офіційні учасники культурного маршруту Ради Європи VIA REGIA: Рівненський обласний краєзнавчий музей та Рівненська міська рада [14].

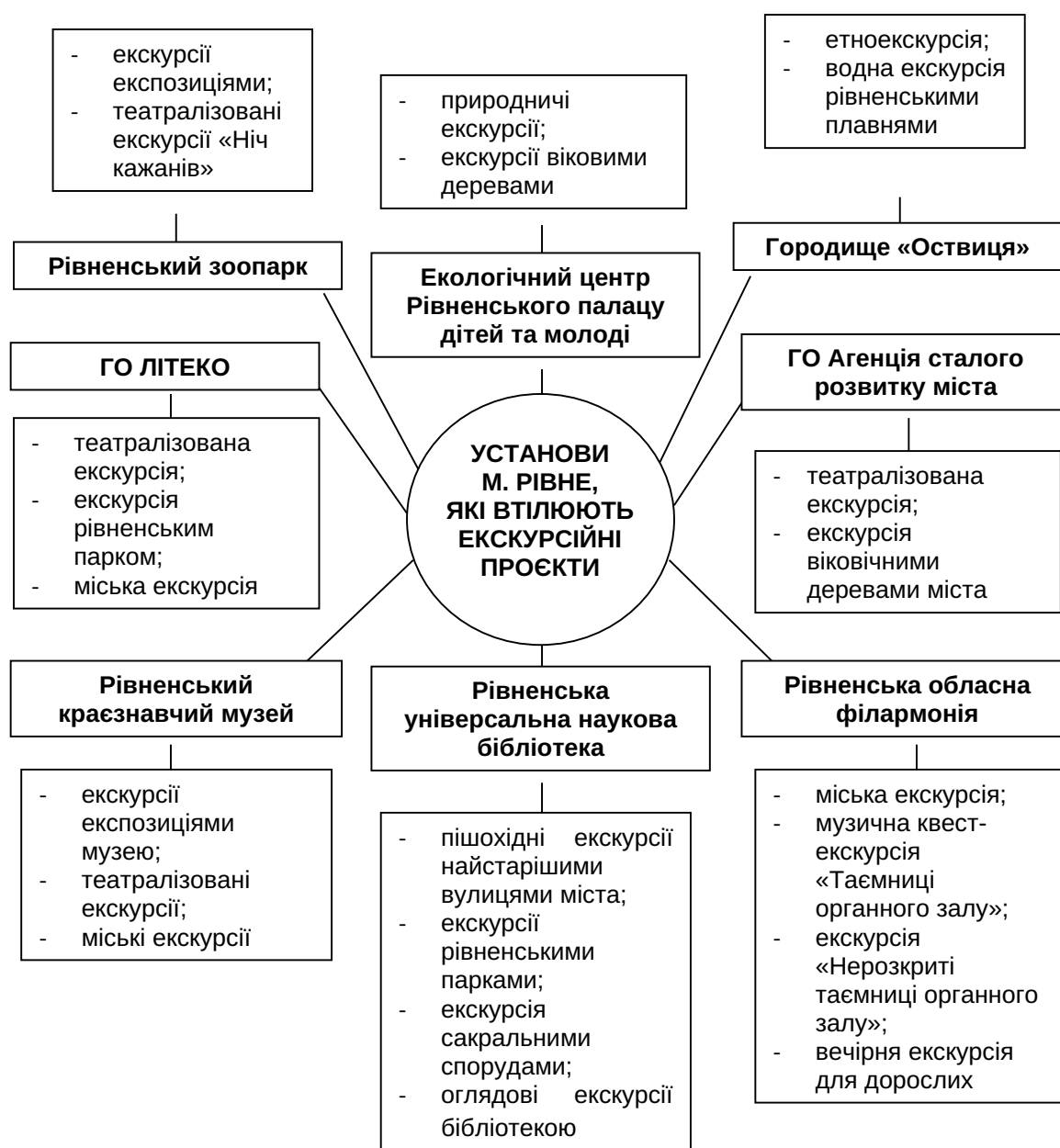

Рис. 1. Види екскурсій, які проводяться закладами м. Рівне

Джерело: сформовано авторами

Таблиця 1

**Екскурсійні об'єкти міста Рівне, перспективні для інтеграції
в культурні маршрути європейської спадщини**

Назва тематичного маршруту Ради Європи	Перспективні екскурсійні об'єкти
Королівський шлях «Via Regia» <i>англ. VIA REGIA</i>	1. Городище Оствиця. 2. Залишки палацу «На Гірці» 3. Рівненський краєзнавчий музей 4. Віртуальне зображення Острозької брами
Європейський маршрут промислової спадщини <i>англ. European Route of Industrial Heritage</i>	1. Столітні водонапірні вежі. 2. Рівненський пивзавод «Бергшлосс». 3. Музей пивоваріння та хмелярства історичної Волині 4. Велика гідротехнічна лабораторія НУВГП 5. Музей фотографії
Маршрут історичних кафе <i>англ. Historic Cafés Route</i>	1. Будинок колишнього ресторану «Новий світ» початку XX ст. (вул. Поштова, 7)
Європейський маршрут історичних садів <i>англ. European Route of Historic Gardens</i>	1. Рівненський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва. 2. Туристичний міський маршрут віковими деревами.
Європейський маршрут єврейської спадщини <i>англ. European Route of Jewish Heritage</i>	1. Старі рівненські синагоги. 2. Будинки колишніх заможних євреїв на вул. С. Петлюри. 3. Парк на місці колишнього єврейського кладовища. 4. Урочище Сосонки 5. Пам'ятний знак «Уламок стіни».
Мережа модерну <i>англ. Network Réseau Art Nouveau</i>	1. Будинок вчених, збудований 1903, вул. С. Петлюри. 2. Будинок, збудований 1929 року, вул. С. Петлюри.
Європейський маршрут історичних аптек та лікарських садів <i>англ. European Route of Historic Pharmacies and Medicinal Gardens</i>	1. Аптека-музей 2. Терапевтичний сад на базі дендропарку «Натуралістичний сад нової хвилі»
Шлях визволення Європи <i>англ. Liberation Route Europe</i>	1. Бункер часів Другої світової війни. 2. Рівненський краєзнавчий музей. 3. Урочище Сосонки. 4. Пам'ятний знак жертвам гетто «Уламок стіни». 5. Будівля колишньої рівненської в'язниці.
Європейський маршрут кладовищ <i>англ. European Cemeteries Route</i>	1. Старий цвинтар на Грабнику

Джерело: розроблено авторами

Рівненський краєзнавчий музей володіє унікальними колекціями та має цікаві експозиції, які охоплюють різні часові періоди розквіту міста. Поблизу краєзнавчого музею знаходиться бункер часів Другої світової війни [10].

На даний час зниклі історико-культурні об'єкти можна відтворити за допомогою технології доповненої реальності. У місті Рівному прикладом може бути віртуальне відтворення Острозької брами – оборонного

об'єкту XVI-XVII століть, який не зберігся до наших часів. На місці колишньої брами за допомогою смартфона можна побачити анімаційний двохвилинний сюжет про те, як Костянтин Острозький верхи на коні, в'їжджає в Рівне крізь Острозьку браму, повертаючись з битви під Оршею у 1514 році [6].

Цікавим екскурсійним об'єктом є парк історичної реконструкції «Городище Оствиця», який відтворює атмосферу часів Давньої Русі, розташований на березі водосховища Басів

Кут, є археологічною пам'яткою і стане гарним доповненням до маршруту Via Regia [7].

На Оствиці досить часто проводяться різноманітні етнодійства, які доречно буде доповнювати заходами із популяризації сучасних знань з екології, ботаніки та фармакології, що спонукатиме до вивчення природничих наук. Адже, для більшості сучасних туристів мотиваціями для пригодницьких подорожей є: особисте зростання, розширення світогляду, навчання, природа та відкриття, психічне здоров'я, веселощі, унікальний досвід та ін. [13]. У забезпеченні цих мотивів необмежені можливості має екскурсійна діяльність, зокрема інтерпретативні екскурсії.

Рівненський парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва ім. Т. Г. Шевченка загальнодержавного значення являє собою сад-парк, заснований у XVIII ст. з ініціативи князів Любомирських на території їх літньої резиденції – невеличкого плацику «На Гірці». У будинку колишнього палацу «На Гірці» нині розміщується дирекція парку та піцерія, а поряд розташована туристична атракція «Таємничі підземелля». У парку зростає найстаріше дерево міста – чотирьохсотлітній дуб, який включений до туристичного міського маршруту віковими деревами. Даний маршрут розроблений за фінансової підтримки Українського культурного фонду, має протяжність 6 км, проходить через історичну частину міста, поєднує парк на Грабнику та Рівненський парк-пам'ятку садово-паркового мистецтва ім. Т. Г. Шевченка. До маршруту увійшли десять вікових дерев, віком від 110 до 400 років. Рівненський парк в перспективі можна включити до Європейського маршруту історичних садів.

Промислову спадщину Рівного в Індустріальному культурному маршруті Європи можуть представляти наступні об'єкти: Рівненський пивзавод «Бергшлосс», створений чеськими пивоварами більше сторіччя тому назад (перша згадка датована 1847 роком); музей пивоваріння та хмелярства історичної Волині (офіційне відкриття відбулось на день міста 31.08.2025); велика гідротехнічна лабораторія Національного університету водного господарства та природокористування; музей фотографії; столітні водонапірні вежі тощо [10].

У Рівному є кілька старих будинків, які були суттєво або частково змінені, проте, можуть доповнити мережу європейських маршрутів модерну. Зокрема, на вулиці С. Петлюри роз-

ташовані два таких будинки: будинок вчених, збудований 1903 р у стилі «арт-нуво», або «ранній модерн» з флористичними мотивами, а також будинок 1929 року, де розміщено бібліотеку [10].

Єврейську спадщину у м. Рівне можуть представити наступні об'єкти та пам'ятні місця: старі рівненські синагоги; урочище Сосонки – місце трагедії, розстрілу 17 тис. євреїв у часи Другої світової війни; пам'ятний знак жертвам рівненського гетто «Уламок стіни», побудований на розі вулиць Соборної та Петра Дорошенка з цеглин одного із будинків, що існували на теренах гетто, а також парк на місці колишнього єврейського кладовища, який ревіталізують у межах проєкту «RENERIT 2.0: Спільна відповідальність за спільну спадщину», що спрямований на збереження та інтеграцію мультикультурної спадщини у міське середовище [10; 11].

Місто Рівне за часів Другої світової війни було тимчасовою столицею райхскомісаріату Україна, тому окремі об'єкти тих часів будуть доречними для маршруту «Шлях визволення Європи», який об'єднує людей, місця, історії та події, щоб відзначити визволення Європи від окупації під час Другої світової війни, а також відобразити довготривалі наслідки та історію війни через багатонаціональний, багатоперспективний підхід [14].

Інтерес до пізнання країни, її історико-культурних та природних пам'яток у місцевого населення та туристів з'являється завдяки вдало організованій екскурсійній діяльності. З метою розвитку екскурсійної привабливості міста ми пропонуємо розробити інтерпретаційні розповіді для збережених об'єктів і пам'ятних місць з наступним їх просуванням та включенням до європейських культурних маршрутів.

В контексті сервісного забезпечення турпродукту екскурсія покликана задовольнити духовні, естетичні, інформаційні потреби людини, при цьому реалізуючи пізнавальну функцію туризму: розширення світогляду, організації культурного дозвілля, відпочинку, спілкування. Щоб місія екскурсійної діяльності була реалізована, необхідно застосовувати відповідні методи і прийоми.

«Інтерпретація природної та культурної спадщини» – це творчий підхід, що широко застосовується в країнах Євросоюзу та США для розробки та проведення інтерактивних екскурсій, і який дозволяє формувати особистий досвід екскурсантів та емоційні зв'язки з об'єктом екскурсії [13]. Це – екскурсії, на

яких екскурсант не простий спостерігач, а головна дійова особа. Тобто, ви опиняєтесь в освітньому середовищі, у якому відчуваєте себе активним учасником пізнавального процесу.

Під час екскурсії потрібно використовувати інтерпретаційні методики, які викликають інтерес до пізнання світу (відчути на дотик структуру кори дерева, стіни будинку, рахувати цеглини, вдихати аромат рослин, уявляти минуле, порівнювати). Туристична інтерпретація є надзвичайно важливою, оскільки допомагає зрозуміти значення об'єктів культурної чи природної спадщини, які туристи відвідують. Ефективна інтерпретація повинна дозволити відвідувачам більш глибоко зрозуміти природні чи історичні розповіді про туристичні ресурси, що призведе до сильнішого

враження завдяки емоційній реакції туристів під час сприйняття знакової події [13].

Висновки. Отже, сертифіковані культурні маршрути є більш продуктивними та мають глобальний вплив на економічний та сталий розвиток європейських країн та регіонів, сприяють глибшому проникненню у історію і зміст подій та явищ. Інтерпретативні екскурсії здатні спонукати туристів до дослідження культури, історії та природи регіону, сформувати позитивні емоції у туристів та створити привабливий імідж туристичної дестинації.

Включення екскурсійних об'єктів міста Рівне до мережі культурних маршрутів Ради Європи дозволить зміцнити його природну та культурну ідентичність, підкреслить спільну спадщину та створить додаткові переваги у розвитку туристичних маршрутів міста.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Виговський Д. С., Конарівська О. Б., Яковишина М. С. Перспективи розвитку Європейського маршруту історичних термальних міст в Україні. *Журнал Розвиток міста*. 2024. № 2 (02). С. 13–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.2-2>
2. Виговський Д. С., Конарівська О. Б., Яковишина М. С. Розвиток туризму та рекреації на базі історичних садів та парків: досвід для України. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"* № 4 (84) DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-4-9903>
3. Лисюк Т., Терещук О., Білецький Ю. Перспективи розвитку екскурсійної діяльності у зв'язку із посиленням інтеграційних процесів на українсько-польському прикордонні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-1>
4. Коротун С. І., Яковишина М. С. Театралізовані екскурсії як засіб реалізації туристичного потенціалу Рівненської області. *Індустрія туризму і сфера гостинності в Україні: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції з нагоди 10-ої річниці створення кафедри туризму та готельного господарства у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки (м. Луцьк, 27 вересня 2018 р.). Луцьк, 2018. С. 62–65.
5. Національний дендрологічний парк «Софіївка» НАН України став повноправним членом асоціації «Європейський маршрут історичних садів» (European Route of Historic Gardens – ERHG). *Національна академія наук України : веб сайт*. URL: <https://surl.it/undtpn>. (Дата звернення 5 вересня).
6. Острозька брама Рівного, VII стол. *Проект "Волинські барбакани"* : веб сайт. URL: <https://barabaka.org/>
7. Парк історичної реконструкції Оствиця : веб сайт. URL: <https://ostvytsya.com.ua>
8. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про приєднання України до Розширеної часткової угоди про культурні маршрути». URL: <https://surl.li/bhabwb>
9. Резолюція CM/Res(2013)66 Комітету Міністрів Ради Європи про підтвердження укладення Розширеної часткової угоди про культурні маршрути. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961_001-13#n2
10. РівнеРетроРитм : веб сайт. URL: <https://retrorivne.com.ua>
11. Рівненський парк Єврейка реконструюють у межах проекту зі збереження мультикультурної спадщини. *Рівне район : веб сайт*. URL: <https://surl.li/uxudjt>
12. Територіальні відмінності розвитку екскурсійного туризму в Україні. *Сучасні вектори розвитку туризму: тенденції та перспективи країн Європейського регіону* : міжнародна монографія (колектив авторів за заг. ред. Л. Заставецької). Тернопіль : Вид. центр ТНПУ, 2020. С. 38–74.
13. Beck L., Cable Ted T. The gifts of interpretation: fifteen guiding principles for interpreting nature and culture. 3rd ed. Urbana, Ill. : Sagamore. 2011. 205 p.
14. Cultural Routes Database. *Cultural Routes of the Council of Europe* : website. URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes>

15. Lin X., Shen Z., Teng X., Mao Q. Cultural Routes as Cultural Tourism Products for Heritage Conservation and Regional Development: A Systematic Review. *Heritage*. 2024, 7(5), pp. 2399–2425. DOI: <https://doi.org/10.3390/heritage7050114>
16. Martens D. The experience of common European heritage: A critical discourse analysis of tourism practices at Cultural Routes of the Council of Europe. *Journal of European Landscapes*. 2022. 3 (3). P. 45–59. DOI: <https://doi.org/10.5117/JEL.2022.3.82504>
17. Rachiotis T., Poulaki P. The Contribution of Cultural Routes to the Enhancement of Urban Cultural Tourism. *Journal of Hospitality & Tourism*, Vol. 20, No 2, 2022. P. 31-46. URL: <https://johat.org/wp-content/uploads/2022/12/2.pdf>
18. Weng L., Jiang Z. X., Bao J. The effect of tour interpretation on perceived heritage values: A comparison of tourists with and without tour guiding interpretation at a heritage destination. *Journal of Destination Marketing & Management*. Volume 16, June 2020, P. 100431. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100431>

REFERENCES:

1. Vyhovskiy D. S., Konarivska O. B., Yakovyshyna M. S. (2024) Perspektyvy rozvytku Yevropeiskoho marshrutu istorychnykh termalnykh mist v Ukraini [Prospects for the development of the European route of historical thermal towns in Ukraine]. *Zhurnal Rozvytok mista – City Development Journal*. № 2 (02), pp. 13–19. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2024.2-2>
2. Vyhovskiy D. S., Konarivska O. B., Yakovyshyna M. S. (2024) Rozvytok turyzmu ta rekreatsii na bazi istorychnykh sadiv ta parkiv: dosvid dlia Ukrainy. [Development of tourism and recreation based on historical gardens and parks: experience for Ukraine]. *Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal "Internauka". Seriya: "Ekonomichni nauky" – International scientific journal "Internauka". Series: "Economic science"*. № 4 (84). DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-4-9903>
3. Lysiuk T., Tereshchuk O., Biletskyi Yu. (2022) Perspektyvy rozvytku ekskursionoi diialnosti u zviazku iz posylenniam intehratsiinykh protsesiv na ukraïnsko-polskomu prykordonni [Prospects for the development of excursion activities in connection with the strengthening of integration processes on the Ukrainian-Polish border]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, vol. 41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-1>
4. Korotun S. I., Yakovyshyna M. S. (2018) Teatralizovani ekskursii yak zasib realizatsii turystychnoho potentsialu Rivnenskoï oblasti [Theatrical excursions as a means of realizing the tourist potential of the Rivne region]. *Industriia turyzmu i sfera hostynnosti v Ukraini: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy rozvytku – Tourism industry and hospitality sector in Ukraine: current state, problems and prospects for development* : Mizhnarodna naukovopraktychna internet-konferentsia z nahody 10-oi richnytsi stvorennia kafedry turyzmu ta hotelnoho hospodarstva u Skhidnoievropeiskomu natsionalnomu universyteti imeni Lesi Ukrainky (Lutsk, September, 27-nd, 2018). Lutsk, 2018. P. 62–65.
5. Natsionalnyi dendrolohichnyi park «Sofiivka» NAN Ukrainy stav povnopравnym chlenom asotsiatsii «Ievropeiskiy marshrut istorychnykh sadiv» [The National Dendrological Park «Sofiivka» of the NAS of Ukraine became a full member of the association «European Route of Historic Gardens – ERHG». *Natsionalna akademiia nauk Ukrainy – National Academy of Sciences of Ukraine*. Available at: <https://surl.it/undtpn>
6. Ostrozka brama Rivnoho, VII stol. Proiekt «Volynski barbakany» [Ostroh Gate of Rivne, 7th century. Project «Volyn Barbicans»] Available at: <https://barabaka.org/>
7. Park istorychnoi rekonstruktsii Ostvytsia [Ostvytsia Historical Reconstruction Park]. Available at: <https://ostvytsia.com.ua>
8. Poiasniuvalna zapyska do proiektu Zakonu Ukrainy «Pro pryiednannia Ukrainy do Rozshyrenoi chastkovoi uhody pro kulturni marshruty» [Explanatory note to the draft Law of Ukraine «On Ukraine's accession to the Expanded Partial Agreement on Cultural Routes»]. Available at: <https://surl.li/bhabwb>
9. Rezoliutsiia SM/Res(2013)66 Komitetu Ministriv Rady Yevropy pro pidtverdzhenia ukladennia Rozshyrenoi chastkovoi uhody pro kulturni marshruty [Resolution CM/Res(2013)66 of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the confirmation of the conclusion of the Enlarged Partial Agreement on Cultural Routes]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961_001-13#n2
10. RivneRetroRythm [RivneRetroRhythm]. Available at: <https://retrorivne.com.ua>
11. Rivnenskyi park Yevreika rekonstruiuit u mezhakh proiektu zi zberezhenia multykulturnoi spadshchyny [Rivne's Yevreika Park is being reconstructed as part of a project to preserve multicultural heritage]. Available at: <https://surl.li/uxudjt>
12. Territorial differences in the development of excursion tourism in Ukraine [Terytorialni vidminnosti rozvytku ekskursionoho turyzmu v Ukraini] *Suchasni vektory rozvytku turyzmu: tendentsii ta perspektyvy krain Yevropeiskoho*

rehionu – Modern vectors of tourism development: trends and prospects of the countries of the European region : mizhnarodna monohrafiia. Ternopil: Publishing center of TNPU, 2020. pp. 38-74.

13. Beck L., Cable Ted T. The gifts of interpretation: fifteen guiding principles for interpreting nature and culture. 3rd ed. Urbana, Ill. : Sagamore. 2011. 205 p.

14. Cultural Routes Database. *Cultural Routes of the Council of Europe : website*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cultural-routes>

15. Lin X., Shen Z., Teng X., Mao Q. (2024) Cultural Routes as Cultural Tourism Products for Heritage Conservation and Regional Development: A Systematic Review. *Heritage*, 7(5), pp. 2399–2425. DOI: <https://doi.org/10.3390/heritage7050114>

16. Martens D. (2022) The experience of common European heritage: A critical discourse analysis of tourism practices at Cultural Routes of the Council of Europe. *Journal of European Landscapes*, 3 (3), pp. 45–59. DOI: <https://doi.org/10.5117/JEL.2022.3.82504>

17. Rachiotis T., Poulaki P. (2022) The Contribution of Cultural Routes to the Enhancement of Urban Cultural Tourism. *Journal of Hospitality & Tourism*, Vol. 20, No 2, pp. 31–46. URL: <https://johat.org/wp-content/uploads/2022/12/2.pdf>

18. Weng L., Jiang Z. X., Bao J. (2020) The effect of tour interpretation on perceived heritage values: A comparison of tourists with and without tour guiding interpretation at a heritage destination. *Journal of Destination Marketing & Management*. Volume 16, June. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2020.100431>